



Lausunto

28.2.2025

VN/17928/2024

VN/17928/2024-OKM-98

Eduskunnan Perustuslakivaliokunnalle

HE 212/2024 vp Lausunto laista perusopetuslain muuttamisesta

Hallituksen esityksen sisältö

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perusopetuslakia siten, että rajoitettaisiin puhelimen tai muiden mobiililaitteiden käyttöä koulun työpäivän aikana, vahvistettaisiin aluehallintovirastojen toimivaltuuksia koulujen laillisuusvalvonnassa ja lisättäisiin liikunnallisen elämäntavan edistämisen. Lisäksi esityksessä perusopetuslakiin tehtäisiin säädöshuoltoa.

Esityksellä vahvistetaan aluehallintovirastojen toimivaltuuksia koulujen laillisuusvalvonnassa siten, että aluehallintovirastot voisivat ottaa myös oma-aloitteisesti tutkittavaksi, onko perusopetuslaissa tarkoitettu opetus järjestetty lain mukaisesti. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset aluehallintovirastojen käytettävissä olevista sanktioista.

Esityksellä edistetään myös liikunnallista elämäntapaa lisäämällä perusopetuslakiin esi- ja perusopetuksen tavoitteeksi liikunnallisen elämäntavan edistäminen.

Esityksellä rajoitetaan puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttöä koulupäivän aikana ja näin vahvistetaan oppilaiden keskittymistä opetukseen. Puhelimen tai muun mobiililaitteen käytön rajoittamisen tarkoituksena on vahvistaa ja parantaa oppilaiden keskittymistä opetukseen ja koulun muuhun toimintaan. Lisäksi vahvistetaan oppilaan oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön.

Esityksessä ehdotetaan, että puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttö olisi sallittu oppitunnilla vain opettajan tai rehtorin luvalla oppimistarkoitukseen tai terveydenhoitoon. Esityksellä ei rajoiteta puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttöä silloin, kun se on apuvälineenä oppilaan opiskelussa, koulussa liikkumisessa tai tiedonhaussa. Esityksellä ei rajoiteta tieto- ja viestintäteknologista opetusta. Viestintäteknologisten laitteiden käytön harjoittelu ja digitaalisten osaamisen edistäminen ovat edelleen osa opetussuunnitelman mukaista opetusta. On tärkeää opettaa oppilaita turvalliseen internetin käyttöön. Medialukutaito ja yleiset digitaaliset taidot ovat keskeisiä taitoja, joiden opettelu kuuluu myös opetussuunnitelmaan.

Jos oppilas häiritsisi puhelimella tai muulla mobiililaitteella opetusta tai oppimista, voisi rehtori tai koulun opettaja ottaa haltuunsa puhelimen tai muun mobiililaitteen.

Esityksen mukaan koulujen on laadittava järjestyssäännöt puhelinten ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä oppituntien aikana ja niiden käytöstä ja säilytyksestä muun kuin oppituntien aikana. Muu kuin oppitunti tarkoittaisi välitunteja, ruokailua ja erilaisia paikasta toiseen siirtymisiä. Järjestyssääntöjen laatiminen ei enää olisi kouluille vapaaehtoista, vaan velvoittavaa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

Puhelimien ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä oppitunnilla ja niiden käytöstä ja säilytyksestä muun kuin oppitunnin aikana säätämistä lain tasolla, ei ole nähty tarkoituksenmukaisena. Tällä hetkellä usea opetuksen järjestäjä on löytänyt oppilaiden omien puhelinten käytön rajaamiselle toimivia toimintamalleja laatimalla puhelinten käytöstä järjestyssäännöt voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Osassa kuntia järjestyssäännöissä on kattavasti kuvattu oppilaiden omien puhelinten käyttöä. Järjestyssäännöissä on esimerkiksi määrätty, että omia puhelimia voi käyttää oppitunneilla vain opettajan niin erikseen ohjeistaessa, ja että ne säilytetään laukussa tai lukitussa oppilaan kaapissa häiriöttömässä tilassa. Osassa järjestyssääntöjä on otettu kantaa myös välitunteihin ja ruokailuihin. Välitunneilla puhelinten käyttöä on eräiden kuntien säännöissä rajattu vain sellaisten välttämättömien henkilökohtaisten asioiden hoitamiseen, jotka edellyttävät huoltajan kanssa keskustelua tai joita ei voi siirtää myöhemmäksi. Lisäksi osassa järjestyssäännöissä on määrätty, että kaikenlainen opetusta häiritsevän kuvan tai äänen lähettäminen suoratoistona sekä puhelimen käyttö kiusaamiseen on kielletty.

Järjestyssäännöt mahdollistavat sen, että koulut voisivat ottaa huomioon niissä paikalliset tarpeensa. Järjestyssääntöjen laatimisen prosessi tukee oppilaiden osallisuutta ja sitoutumista niihin. Jo voimassa olevan lainsäädännön nojalla opetuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien oppilaiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua järjestyssäännön valmisteluun.

Selvitysten mukaan oppilaat tarvitsevat puhelinta muun muassa käytännön asioihin lukujärjestyksen ja muiden koulupäivän aikana tarvittavien tietojen tarkistamiseen. Lisäksi osa oppilaista on kokenut yhteydenpidon muihin tärkeäksi ja yksinäisyyttä vähentäväksi.

Järjestyssääntöjä laadittaessa on huolehdittava siitä, etteivät ne ole ristiriidassa yksilölle lainsäädännössä turvattujen oikeuksien ja vapauksien kanssa. Mikäli järjestyssäännöillä puututaan oppilaan perusoikeuksiin, tulee rajoitusten täyttää perusoikeuksien rajoitusedellytykset; rajoitusten olla täsmällisiä, hyväksyttäviä ja suhteellisuusvaatimuksen mukaisia sekä siten laaditut, että oppilaan voidaan niiden perusteella kohtuudella olettaa ymmärtävän, mitä häneltä edellytetään (EOAK/3345/2023).

Paikallisesti olisi arvioitava se, missä laajuudessa mobiililaitteiden käyttö muulloin kuin oppitunnilla voidaan koulussa rajoittaa ja missä oppilaan puhelin määrätään säilytettäväksi. Tässä työssä lainsäädännön toimeenpanon tuki, ohjaus ja Opetushallituksen järjestyssääntöohjeiden päivittäminen nähdäänkin erittäin tärkeäksi. Tämä työ on jo aloitettu. Opetushallitus päivittää järjestyssääntöohjeen ja mobiililaitteoppaan puhelinten ja muiden mobiililaitteiden osalta sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet liikunnallisen elämäntavan osalta. Lisäksi puhelimen ja muun mobiililaitteen käyttöön liittyvien rajoitusten vaikutusta rauhallisen opiskeluympäristön turvaamiseksi peruskouluissa on tarkoitus seurata.

Esitys toteutetaan nykyisten taloudellisten resurssien puitteissa, joten sillä ei ole vaikutuksia valtion tai kuntien talouteen. Esitys ei myöskään lisää merkittävästi henkilöstön hallinnollista taakkaa.

Lakimuutos ehdotetaan tulemaan voimaan 1.8.2025. Perusopetuslain liikunnallista elämäntapaa koskeva säännösmuutos ehdotetaan tulemaan voimaan 1.8.2026.

Esityksen suhde perustuslakiin

Esityksen kannalta keskeisiä huomioitavia perusoikeuksia ovat perustuslain 16 §:n mukainen oikeus opetukseen, 21 §:n mukainen oikeus oikeusturvaan ja hyvään hallintoon, perustuslain 6 §:n mukainen oikeus yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen, 7 §:n mukainen oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, 10 §:n mukainen yksityiselämän suoja, 12 §:n mukainen sananvapaus, 15 §:n mukainen omaisuuden suoja, 22 §:n mukainen julkisen vallan velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Lisäksi ehdotusta arvioidaan 2 §:n 3 momentin ja 80 §:n lailla säätämisen vaatimuksen näkökulmasta sekä suhteessa perustuslain 121 §:n mukaiseen kunnalliseen itsehallintoon.

Esityksessä ehdotettu puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytön kieltä oppitunneilla merkitsee jossakin määrin perusoikeuksien rajoittamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön käsityksen mukaan esitys täyttää perusoikeuksien rajoitusedellytykset ja lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Hallitusneuvos

Penttilä Maria

Jakelu	Eduskunnan perustuslakivaliokunta
Tiedoksi	Opetus- ja kulttuuriministeriö, Kansliapäällikkö Anita Lehtikainen Opetus- ja kulttuuriministeriö, Erityisavustaja Lisa Palm